

МІЖНАРОДНА НАУКОВА КОНФЕРЕНЦІЯ «КУЛЬТУРА. ІДЕНТИЧНІСТЬ. СУЧАСНІСТЬ»

**Матеріали міжнародної наукової конференції
присвячено 150-річчю Наукового товариства
ім. Шевченка (НТШ)**

- ФІЛОСОФСЬКЕ ОСМИСЛЕННЯ ГЛОБАЛЬНИХ І ЛОКАЛЬНИХ ПРОБЛЕМ КУЛЬТУРИ
- ГУМАНІСТИЧНІ, ОСВІТНЬО-ВИХОВНІ ТА МИСТЕЦЬКІ ПРОЦЕСИ
- НАЦІОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНА ІДЕНТИЧНІСТЬ: СУЧАСНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ
- КУЛЬТУРНИЙ ПРОСТІР УКРАЇНИ ТА ПРОБЛЕМИ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ В УМОВАХ ВІЙНИ
- ЦІННОСТІ В УМОВАХ ВІЙНИ: ДОСВІД УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ
- ЗБЕРЕЖЕННЯ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ ЯК СКАРБНИЦІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПАМ'ЯТІ
- РЕЛІГІЯ ТА РЕЛІГІЙНА КУЛЬТУРА: ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНІСТЬ

**2–3 листопада 2023 року
м. Львів**

КУЛЬТУРА. ІДЕНТИЧНІСТЬ. СУЧАСНІСТЬ. Матеріали міжнародної наукової конференції присвячено 150-річчю Наукового товариства ім. Шевченка (НТШ) (м. Львів, 2–3 листопада 2023 року). – Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2023. – 402 с.

Концепція збірника ґрунтується на всебічному розгляді проблем культури, ідентичності та суспільства в умовах війни. Тексти представлені на широкий загал дослідниками висвітлюють нагальні питання філософських тлумачень актуальних проблем сучасної культури, трансформацій соціокультурного простору, національно-культурної ідентичності, культурного простору та проблем міжкультурної комунікації, проблеми релігій та релігійної культури, мистецтва, моралі, освіти, цінностей, збереження культурної спадщини в умовах війни.

УДК 130.2 "20" (06)

Організатори конференції не завжди поділяють думку учасників. За достовірність інформації відповідають автори. У збірнику максимально точно відображено орфографію та пунктуацію, запропоновану авторами.

© Львівський національний університет імені Івана Франка, 2023

© Філософський факультет, 2023

РЕЛІГІЯ ТА РЕЛІГІЙНА КУЛЬТУРА: ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНІСТЬ

Гудима Ігор
Київ (Україна)

ХРИСТИЯНСЬКА ТЕОЛОГІЧНА ПРОБЛЕМА КОНТИНГЕНТНОСТІ БУТТЯ В ПЕРСПЕКТИВІ СУЧАСНИХ СВИТОГЛЯДНИХ КАТЕГОРІЙ

Переконаність у тому, що Бог каузально пов'язаний із усім сущим є центральною у християнській вірі. У цьому ключі богослови неодмінно наголошують на тому, що уявлення про божественну іманентність зберігають та завжди зберігатимуть центральне місце у християнському світорозумінні. Такого ґтибу уявлення, окрім усього іншого, передбачають, що процес божественного світоправління, після створення Богом світу, зосереджений, здебільшого, на збереженні та підтримуванні буття, однак не обмежується винятково цим. Бог, як діюча причина, повчають теологи, реалізує низку своїх спеціальних визначень щодо подій світу та долі людей через надзвичайні випадки божественного впливу на природні ланцюжки подій. Чимало християнських авторів різних періодів історії християнської церкви демонструє саме таке розуміння дієвості Бога в царині природного, коли він безпосередньо втручається у світ природи задля втілення своїх незбагнених рішень. Теологічні претензії такого змісту, особливо коли вони торкаються проблеми переконливого та несуперечливого викладення схожих до цих поглядів, як правило супроводжуються використанням так званої „інтервенційної” термінології, коли спосіб та модальність надприродних акцій богословами передається, як втручання Бога в природу, вторгнення в її процеси, а то й взагалі перешкодження звичайному розвитку речей.

Промисел Божий, божественна іманентність загалом, у відповідності до фундаментальних християнських настанов, без суттєвих різносуджень теологами всіх основних християнських віросповідань виразно *витлумачуються в їх теофанічній перспективі*, як перманентне виявлення Бога в царині власного творіння. Практично всі основні теологічні підходи до даного питання зводяться до того, щоб обґрунтувати та показати присутність Бога у світі природному і людському через терміни „збереження” та „управління”, а, також, неодмінно, – шляхом наголошування на понадзвичайних випадках прямих творчих актів Бога в світі, через чудо.

Дані засоби взаємодії Бога зі світом, за роз’ясненнями богословів, призначені для того, щоб зберегти споконвічно встановлену Богом онтологічну рівновагу *суцього, яке контингентне*, тобто не є причиною самого себе. Онтологічна нестійкість світу, яка криється в його контингентності та небезпека його повернення у небуття цілковито врівноважується промисливею діяльністю Бога; остання спрямована не просто на те, аби зберегти самотність світу, проте й править за джерело його становлення, покладається в його основу як внутрішня мета. Промисел Божий без особливих різносуджень богословами основних християнських течій показується як когерентні процеси, з одного боку, - звичайних природних змін, як об’єктивації божественної волі у дії, а з іншого - як прямих творчих актів взаємодії Бога зі світом, коли він чинить щонебудь таке, що перевершує силу природних речей. Спільним в позиціях теологів різних християнських конфесій є також і те, що вони одностайно наголошують на неприпустимості умоглядного витлумачення названих понять. Усе це, врешті-решт, спрямоване на запровадження у свідомості віруючих *онтологічного образу Бога*, котрий постійно свідчить про себе в історії та неодмінній *онтологізації його присутності в царині власного творіння*, тобто доконечного утвердження богословськими засобами не тільки його *надприродності*, проте й його *реальності*.

Положення про контингентність світу та неодмінна потреба його збереження задля продовження життя та шерех положень християнського етичного вчення зумовлюють тут особливе ставлення до проблеми миру та війни, до деструктивності й жаги руйнування загалом. Конфесіональний та культурний контекст, набута релігійна освіта, приклади миротворчих рішень й акцій взяті зі Священного писання, зумовлюють тут глибоку відразу кліру та широкого загалу простих віруючих до такого штабу намірів і заходів. Важливого теологічного й світоглядного сенсу в даному питанні набуває те положення про те, що Бог творить Всесвіт там, де нічого не було або було Ніщо, а відтак відлік існування світобудови розпочинається з небуття. Ніщо це не проста відсутність чогось, як такого, це передовсім негативна сила, яка повертає світ в царину небуття. Інше важливе положення віровчення – людина – вінець творіння, багатьма наділеними рисами схожа з Богом, хоча, звичайно, не дорівнює та не тотожна Йому, однак все ж така, яка утверджує буття у його протиставленні небуттю. Бог наділяє людину особливими креативними здібностями у сотворчості з Собою, задля втілення власної усемогутності. Але для того, щоб людини стала сотворцем, щоб вона за власним розсудом впливала на речі, процеси та явища, параметри їх змінюваності, вона наділяється Богом свободою волі, отримуючи у такий спосіб, ще одну схожість з ним. Таким чином вона отримує значні можливості для творчості, в пізнанні світу та самої себе, у роздумах про Бога. Між тим свобода волі людини часом відливається в інтенції не творити, а руйнувати, знищувати наявне, створене раніш, не відтворювати собі подібних, а позбавляти їх життя, вдаючись до насильства. Існування світу та людини, започатковані Богом і смерть, яка сягає своїми витоками небуття, протистояння добра та зла – жива та діюча душа та сутність драми людського існування у всіх перипетіях епох і культур. А відтак відверте свавілля, ухилення від співтворчості з Богом, жага руйнування – це явища, які рішуче засуджуються християнством і тавруються як гріховні.

Християнство ще на початкових етапах власного становлення, як історично окремої, оригінальної віри, рішуче відкидало насильство будь-якого гатунку, віддаючи рішучу перевагу добровільному мучеництву перед насильством у будь-якій його формі. З тих вікопомних часів питання відповідальності релігійних спільнот за мир, їх компетенції у справах збереження миру, у своїх крайніх пагонах поставали між прибічниками повного пацифізму, які відверто та прямо заперечували насильство та так званими прихильниками «справедливої війни», які знаходили підстави його виправдання в окремих випадках. Однак слід визнати, що традиційна християнська точка зору все ж різними засобами швидше заохочує відразу до несправедливості та насильства, аніж його виправдання й обґрунтування. Релігійна свідомість християн створює цілу низку перепон для протидії йому, серед яких найбільш переконливими є приклад його засновника, святих і подвижників, непереборний моральний акцент на любов і миро-творчість, власне віра в Бога, який завжди прихильний до тих, хто жертвує собою задля інших.